

Sysel obecný – obyvatel stepí, letišť a golfových hřišť

Sysel obecný (*Spermophilus citellus* L.), čeleď veverkovití (Sciuridae), řád hlodavci (Rodentia), v ČR: zvláště chráněný druh, kategorie kriticky ohrožený • Červený seznam ČR: druh kriticky ohrožený • Červený seznam IUCN: druh zranitelný (vulnerable)-VU

VĚDA všemi smysly

Sysel s plnými lícními torbami (Foto: M. Polák, J. Matějů)

Sysel patří společně se svišti nebo severoamerickými psouny do skupiny tzv. zemních veverek. Délka těla dospělých sýslů se pohybuje v rozmezí 18 až 24 cm, délka ocasu je poměrně proměnlivá, mezi 4 až 8 cm. Hmotnost sýslů značně sezónně kolísá, nejvyšší je u dospělých samců, kteří na jaře váží přibližně 250 až 300 gramů, na podzim pak 400, výjimečně až 520 gramů. Tělesná hmotnost je v této době vyšší díky velkým tukovým zásobám, které jsou důležité pro úspěšné přezimování – zimní spánek (tzv. hibernace). Během zimního spánku, ke kterému se sýsli ukládají od konce července do počátku října a který končí začátkem března, nepřijímají sýsli žádnou potravu a žijí pouze z tukových zásob. Žádné zásoby potravy si v noře na zimu neshromažďují – tj. „nesýslí“.

Mláďata sýslů u nory (Foto: J. Matějů)

Lokalita výskytu sýsla – letiště Bezdčín (Foto: J. Uhlíková)

Sysel obývá podzemní nory, které si sám vyhrabává, a opouští je pouze ve dne a ještě navíc jen za pěkného počasí. Nory sýsel vyhrabává až do hloubky jednoho metru, většina z nich se však nachází do 70 cm od povrchu. Noru obývá pouze jeden jedinec, nesdílí ji s ostatními sýsly v kolonii.

Doba života sýsla obecného se pohybuje mezi 3 až 5 lety, ovšem většina sýslů se v přírodě nedožije dvou let. Pohlavně sysel dospívá koncem prvního roku života, po prvním zimním spánku. Období páření sýslů nastává krátce po probuzení z hibernace a trvá 20 až 25 dní, délka březosti je 25 až 26 dní. Mláďata se rodí v červnu a v jednom vrhu bývá obvykle 5 mláďat, která jsou holá a slepá. Přibližně za měsíc začínají opouštět noru, přijímat rostlinnou potravu a rychle růst a shromažďovat tukové zásoby na první zimu.

Vědecké okénko:

Při odchycích sýslů do živolovných pastí odbíráme malý kousek tkáně (kousek ušního boltece), ze kterého je pak následně izolována DNA.

Pastě se sýsly připravenými k odběru vzorků (Foto: S. Řičanová)

Co studujeme?

- Zda došlo k poklesu genetické variability následkem celkového úbytku početnosti sýslů.
- Jak jsou jednotlivé populace geneticky variabilní, zda dochází k migraci mezi nimi a zda jsou schopné dlouhodobého přežívání, případně, které z nich jsou nejvhodnější pro případnou reintrodukci.
- V rámci celého areálu zkoumáme, jaké byly migrační cesty sýsla při kolonizaci Evropy z původního rozšíření, tj. z Balkánského poloostrova.

Detail odchyceného zvířete (Foto: S. Řičanová)

Zvíře má v pasti dostatek prostoru (Foto: S. Řičanová)

Dříve běžný hlodavec, sysel obecný, je v současnosti velmi vzácný a patří mezi kriticky ohrožené druhy naší fauny. Příčinou byly rozsáhlé změny v naší krajině (známé rozorávání a zarůstání mezí), intenzivní hospodaření a také cílené hubení sýslů v šedesátých letech minulého století. Zejména proto se dnes se systlem setkáte v České republice jen na několika málo lokalitách. Jedná se převážně o travnaté a často kosené plochy, většinou letiště, tábořiště, hospodářské louky, pastviny, vinice, sady. Na několika místech obývá i přirozené stepní biotopy, jako je například kopeček Raná v Českém středohoří nebo právě Mohelenská hadcová step. V roce 2013 byl výskyt sýsla potvrzen na 33 lokalitách a jeho celková odhadovaná početnost byla přibližně 3500 jedinců.

Lokalita výskytu sýsla – Nad rekami (Foto: J. Uhlíková)

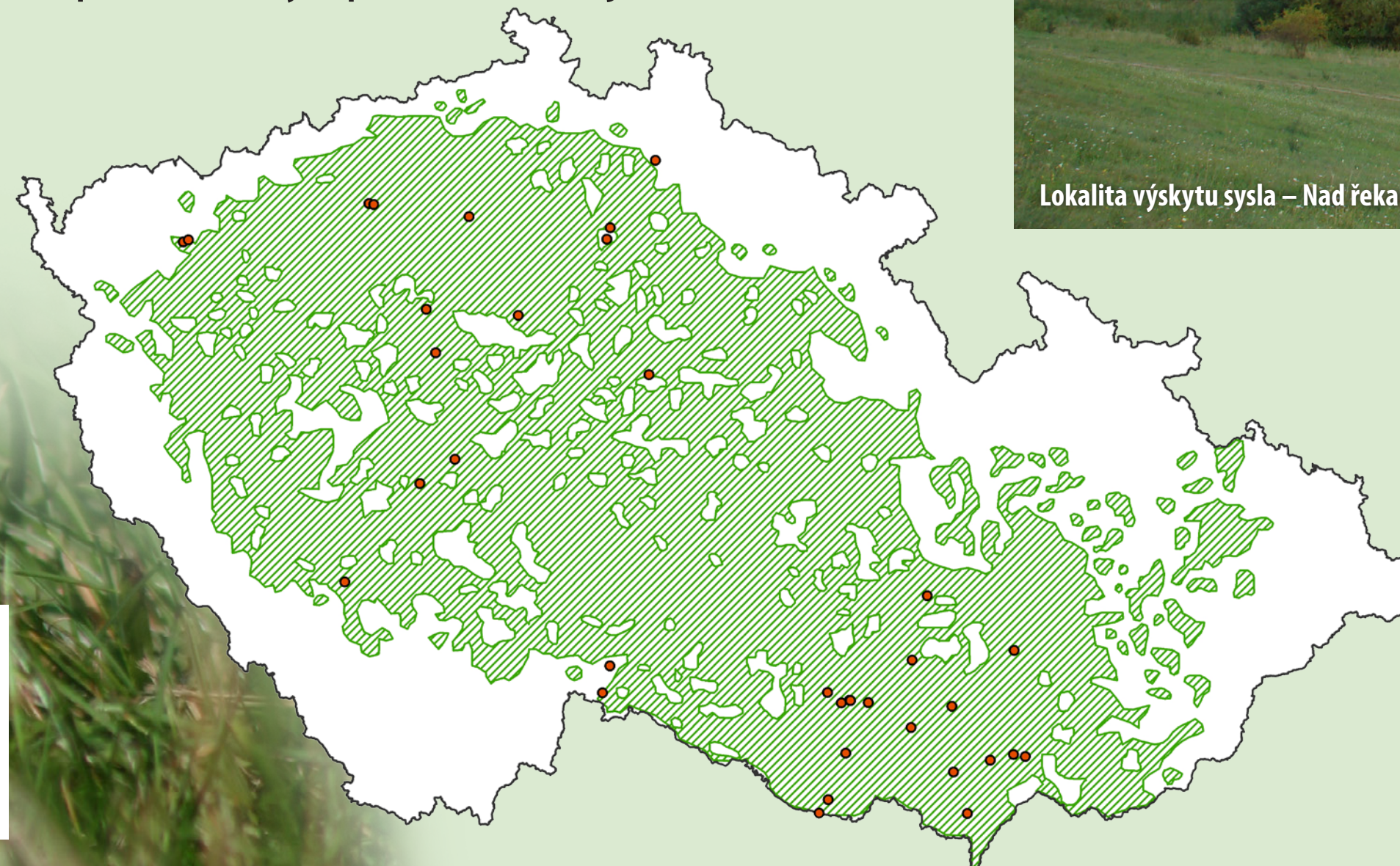
Sysel se živí převážně rostlinnou potravou, konzumuje hlavně zelené části rostlin a kořínky, v letních měsících pak také semena a plody. Jídelníček si zpestřuje např. hmyzem, výjimečně i malými hlodavci či vajíčky na zemi hnízdících ptáků.

Záchranný program a pravidelný monitoring

Od roku 2004 probíhá pravidelný monitoring a odhad početnosti všech populací sýsla obecného na území České republiky. V roce 2008 byl schválen záchranný program, který se zaměřuje na ochranu a management lokalit sýsla, monitoring populací, osvětu veřejnosti, a také výzkum (více na <http://www.zachranneprogramy.cz>).

Lokalita výskytu sýsla – Velké Pavlovice (Foto: J. Uhlíková)

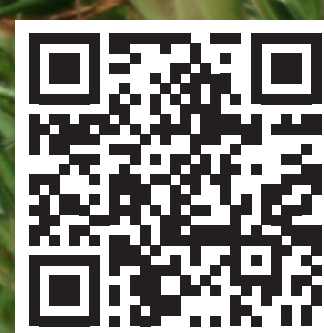
Rozšíření sýsla na území ČR začátkem 50. let a v současnosti

Role v ekosystému

Výskyt sýsla je důležitý i pro jiné druhy živočichů. Například kopřovník brouk lejnožrout (*Ontophagus vitulus*) využívá jako potravu výhradně sýslí trus. Typickými predátory sýsla obecného jsou v našich podmínkách domácí kočky, lasičky, kuny či káně, ale také vzácný tchoř stepní (*Mustela eversmannii*). V současné době patří v ČR tchoř stepní, vzhledem ke své specializaci a v důsledku poklesu početnosti sýsla, mezi druhy kriticky ohrožené. Z ptačích predátorů se na sýsle nejvíce specializují orel královský (*A. heliaca*) a také roroh velký (*Falco cherrug*). Současně ve stepním prostředí poskytují nory sýslů útočiště řadě druhů živočichů, jako jsou např. ropucha zelená (*Pseudepidaia viridis*).

Zvířata jsou velmi hravá (Foto: J. Matějů)

Zaujalo vás téma?

Sysel typicky panačující v trávě (Foto: J. Matějů)

Ohrožení současných izolovaných lokalit

- Absence odpovídajícího managementu travního porostu – pastva a kosení
- Výkyvy počasí
- Rozvoj výstavby
- Genetická izolovanost
- Přirození nepřátelé a nemoci

Autoři textu: S. Řičanová a J. Matějů